

Advies VROM-raad

Publieke ruimte ontrafeld

Michiel Smit, Redactie Stadswerk magazine

Onlangs verscheen een advies van de VROM-raad met als titel Publieke ruimte. Het feit dat dit belangrijke adviesorgaan specifiek aandacht besteedt aan dit onderwerp, geeft al aan dat de openbare ruimte hoog op de agenda van de beleidsmakers staat. Maar geeft het advies ook concrete aanknopingspunten voor de professional die dagelijks bezig is met het maken van goed functionerende plekken?

'Naar een nieuwe balans tussen beeld, belang en beheer', zo luidt de ondertitel van het advies van de VROM-raad.

Volgens de raad is de relatie tussen 'de drie B's van de publieke ruimte' zoek geraakt en is het zaak deze te herstellen. Het hervinden van de juiste balans neemt in het advies een centrale plek in. Daarnaast wordt een onderscheid gemaakt in vier typen publieke ruimten: binnensteden, naoorlogse wijken, 'tussenland' (zeg maar

de rafelranden van de stad) en publieke ruimte in landelijke gebieden. Hoewel de drie B's op alle typen van toepassing zijn, heeft elk type weer een andere problematiek die om andere oplossingen vraagt.

Problematiek

Zo speelt volgens de raad in binnensteden het probleem dat ze steeds monofunctioneler worden en daardoor minder geschikt voor andere vormen

van gebruik. In veel naoorlogse wijken ligt een herstructureringsopgave die ook voor de publieke ruimte grote gevolgen heeft. Over het algemeen hebben deze wijken veel groen, maar teveel van hetzelfde type: collectief en wandelgroen. Vandaag de dag zijn de gebruikseisen voor groen een stuk gevarieerder. Het groen moet dus aangepast worden aan de wensen van deze tijd. Maar de neiging bestaat nog wel eens om groengebieden op te offeren aan rode functies, met

(foto: Lex Broere)

name parkeren. Tussenland kenmerkt zich door een grote variëteit aan functies, zowel naar aard als naar schaal. Het is daarom onduidelijk wat de gewenste kwaliteit is van deze plekken. Bovendien is niet altijd helder wie verantwoordelijk is voor het beheer. De publieke ruimte in het landelijk gebied heeft te maken met een transformatie in het gebruik: van louter agrarisch gebruik naar gemengd agrarisch en recreatief gebruik. De recreanten hebben vaak wensen die niet gelijk lopen met die van de agrariërs. Zo wordt de grootschalige, agrarische bebouwing door de meeste recreanten niet op prijs gesteld.

Aanbevelingen

Met de rode draad van beeld, belang en beheer in de hand en de vier typen openbare ruimten, komt de raad vervolgens tot een aantal aanbevelingen. Sommige daarvan zijn generiek van aard. Bijvoorbeeld het advies om publieke ruimte niet als restruimte te zien, maar als plekken met een eigenstandige kwaliteit. Of een pleidooi voor menging van rood en groen. Andere aanbevelingen zijn instrumenteel van aard. Zo wordt er gepleit voor het stimuleren van Bedrijven-

investeringsZones (BIZ), een constructie die betrokkenheid van ondernemers bij het beheer van hun eigen bedrijfsomgeving mogelijk maakt. Een andere aanbeveling is het dichteren van het juridisch gat bij bewonerbeheer. Betrokkenheid van bewoners bij hun eigen woonomgeving is zeer gewenst, maar wordt belemmerd door juridische constructies. Woningeigenaren hebben volgens het privaatrecht de vrijheid om uit een beheervereniging te treden. Dat maakt het erg lastig om zaken als bewonerscollectief aan te pakken. De raad pleit hier voor een aanpassing van het Burgerlijk Wetboek.

Commentaar

Het is een goede zaak dat de VROM-raad in een advies apart aandacht besteedt aan de publieke ruimte. Meer en meer wordt (goed functionerende) publieke ruimte gezien als een instrument om maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Het kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat mensen zich prettig en veilig voelen op straat, dat mensen met elkaar in contact komen en geactiveerd worden. De VROM-raad slaagt er goed in om het lastig hanteerbare begrip 'publieke ruimte' te ontleden, te typeren en van gemeenschappelijke kenmerken te voorzien. Wel blijft het de vraag of de analyse altijd even treffend is. Zo zal de veronderstelde monofunctionaliteit van binnensteden niet voor iedere gemeente herkenbaar zijn. Integendeel, de meeste binnensteden kenmerken zich juist door een bont palet aan activiteiten.

De centrale plek die de drie B's in het advies innemen, is terecht. Echter, bij het beschrijven van de samenhang en het herstellen van de balans tussen de drie blijft wat mist hangen. Wat voor samenhang wordt hier precies bedoeld? Als de balans de laatste jaren is zoekgeraakt, waar blijkt dat dan uit? En waarom zou een goede balans voor een goede publieke ruimte zorgen, hoe werkt dat precies? Hier had het advies wat dieper op in kunnen gaan.

De aanbevelingen in het advies zijn talrijk en in sommige gevallen ook concreet en instrumenteel. Of ze bruikbaar zijn, zal in de praktijk moeten blijken. En hoewel ze op zich praktisch overkomen, is ook hier niet heel duidelijk de relatie met de drie B's te ontdekken. Wat heeft bijvoorbeeld het realiseren van meer gebouwde parkeervoorzieningen (waar de raad voor pleit) te maken met de balans tussen beeld, beheer en belang?

Wellicht het grootste gemis in het advies is het ontbreken van expliciete aandacht voor ontwerp en inrichting van publieke ruimte. Met 'beeld' in de drie B's wordt weliswaar gerefereerd aan ontwerp en inrichting, maar hoe doe je dat dan? Wat voor mogelijkheden zijn er om met ontwerp en inrichting goed functionerende ruimte te maken? Is er een lijn te ontdekken in welke maatregelen op welke plekken een gunstig effect hebben op de beleving van ruimte? En hoe hangt dit samen met beheer en belang? In het advies worden wel in diverse kaders voorbeelden gegeven van goede inrichting en ontwerp, maar deze voorbeelden hadden in hun samenhang geanalyseerd moeten worden. Ofwel: valt er een lijn in te ontdekken en zo ja welke?

Samenvattend

Al met al heeft de VROM-raad een analytisch sterk advies afgeleverd met een hoge maatschappelijke relevantie. De samenhang van de drie B's als toverformule voor goede publieke ruimte wordt echter niet overtuigend aangetoond. De bruikbaarheid voor professionals die dagelijks met de openbare ruimte bezig zijn, zal in de praktijk moeten blijken, maar met name de instrumentele aanbevelingen komen nuttig over. Het analytisch en expliciet bespreken van inrichtings- en ontwerpmogelijkheden had het advies nog sterker gemaakt. <<